

Otázky do 4. čísla Multiplexu

1. Pokladáte otázku *Veríte v Boha?* za možný predmet (kratšej či dlhšej) diskusie vo verejnom priestore? Alebo sa Vám javí takáto otázka ako principiálne netaktná a indiskrétna? (Teda: Trváte na tom, že ide o veci intímne, ba možno intímnejšie než milenencký vzťah?) Myslím, že skutočný vzťah k Bohu by normálna, prípadne aj polemická verejná debata nemala poznačiť, možno tak zoceliť, inak by sa odmietanie dalo chápať ako bigotnosť, či rigidita.
2. Zdá sa Vám, že ekumenické hnutie, teda snaha o otvorený dialóg a zmierenie medzi najrôznejšími vierovyznaniami má šancu na úspech? Nemyslím, ale nech sa len rozprávajú-zbližujú, aspoň ich veriaci nebudú mať prečo navzájom na seba útočiť a zamestnávať tým aj nás „neveriacich“, už to by bol ten „úspech“, ako hovoríte.
3. Otázka príbuzná, a predsa čímsi odlišná: aká pozícia (v spoločnosti i pre jednotlivca) prislúcha v súčasnej dobe náboženstvu? Zmenila sa podľa Vás jeho podstata? Alebo: *nemala* by sa táto podstata zmeniť? Alebo treba uchovať tradíciu v jej pôvodnosti? (Zrejme si ťažko predstavíme nejaké zásahy do štruktúry omše, ak sa obmedzíme na prípad rituálu.) Náboženstvo dáva človeku nádej do budúcnosti a oporu v prítomnosti, odkazuje samozrejme aj k minulosti (tradícia), ale môže vzniknúť aj v súčasnosti (napr. Báháizmus, či iné – niekedy sa tomu nesprávne povie aj sekty). Podstata náboženstva teda ostáva stále rovnaká, len trh, na ktorom sa ponúka sa mení, a ono by malo kdesi-v čomsi nájsť nejaký ten súlad s dobou.
4. Registrujeme pohyb po tejto línii. Je však pápežská politika *aggiornamenta*, teda modernizačného prispôsobovania sa kresťanstva súčasnosti (v akomkoľvek zmysle slova) podľa Vás výrazom istej skrytej túžby po pokroku alebo naopak priznaním prehry? Alebo ide jednoducho o nevyhnutnosť? Ide o nevyhnutnosť, ale dogmy ostanú dogmami – musia; alebo sa šikovne niečo vynechá, aby to tak nebilo do očí a ľuďom sa to (šikovne) vysvetlí bez toho, aby mali pocit „pohybu“ (- „A predsa sa točí!“).
5. Ako by ste definovali *zázrak*? (Bez ohľadu na to, či v takúto čosi vôbec veríte alebo nie.) Niečo racionálne nevysvetlené, pre niekoho aj nevysvetliteľné (...).
6. Do akej miery máte pochopenie pre ateistický svetonázor? V podstate ateizmus vieru nevyklúča, len ju neorganizuje cez napr. Bibliu alebo Korán; ateista sa rovnako ako „veriaci“ opiera vo svojom živote o isté princípy, zásady a tie pri pozornejšom pohľade tiež nemusia byť zrovna racionálne odôvodniteľné.
7. Táto otázka má dve charakteristiky: jednak je pokračovaním predošlej a jednak je jej autorom niekto iný než autor všetkých ostatných otázok. Takže: čo by to reálne a absolútne (čiže pre všetkých) znamenalo *žiť bez boha*? Nemyslím, že je to možné, ale tí čo si pojem boha vysvetľujú v prijatom, či odmietanom vzťahu k jeho kresťanskej alebo židovskej verzii (napr.) by svoju odpoveď buď tak (...) alebo onak (...) nemohli prijať. Boh, bohovia, božské sú reálne faktory, ktoré tak či onak pôsobia (u niekoho „iba“ „kopancoch“ nevedomia, o ktorých sa im ani len nesníva); Odpovedať by som ešte mohol takto, ale trochu povrchnejšie: znamenalo by to žiť ako zvier (chápajte nie v morálnom slova zmysle).

8. **Myslíte si, že relatívny úspech náboženstva v dejinách sa zakladá najmä na jeho terapeutickej funkcii? Na tom, že je liekom všetkých liekov? (Ešte aj liekom na smrť a strach z nej.) V podstate nie, ale inak aj áno – niekto by sa bez historicky pochopeného „náboženstva“ asi zbláznil.**
9. **Máte pocit, že svedomie je primárne náboženský fenomén? (V zmysle nejakého hlasu božieho, ktorý sa ozýva v našom srdci.) Ak by to tak bolo, dalo by sa hovoriť aj o manipulácii; že sme jednoducho manipulovaní. Svedomie má však isto viacej vrstiev, zdrojov a božské by mohlo byť jednou, jedným z nich. Otázkou potom ostáva, nakoľko je ochudobnený ten, ktorého svedomie z tohto zdroja nečerpá.**
10. **Poznáte zážitok jednoty všetkého jestvujúceho? Ak nie, chceli by ste? To som ti minuleky tak zakopou o korenisko v ceste, a tak som ti zakľau, že som nie v jednote so všetkým (jestvujúcim), že ma skoro porantalo.**